

pedig ismét a szerkesztőt (egész pontosan a kiadót, az Orpheuszt) illeti dicséret, hogy úgy is néz ki és olyan gondosan tervezett, amilyenek egy verseskötetnek illik lennie, ha már egy szerző a jeles 2011-es évben kimerészkedik a blogoszférából („míg sorban lefagynak körülötted a programok”), és nyomtatott könyv kiadására adja a fejét.

A többi már a költő dolga. Király Farkas a versek megszólító és – valahogy így: – szó-kimondó jellegét emeli ki. Ez a megszólító attitűd (mely az elemi közlési vágyból éppúgy természetesen adódik, mint – Nyerges saját, remek meghatározása szerint – a „düledező” szerelmes versek intenzitásából) sok öni-róniával párosul, amely egy sajátos, ám valljuk be, ismerős és ezért szerethető helyzetbe hozza a szövegek megszólalóját (majdnem költőt írtunk!). A Lírai Ént – írának le az egyik legborzasztóbb kifejezést, ha nem pont Nyerges Gábor Ádám tenné oly találóan nevetségessé *Muszájlesbiájában* a „stróman Lírai Ént” és „Lírai Te”-t, szóval e személyességtelenítő szakkifejezéseket.

Nyergesnek jól áll az is, amikor örkényes, tandoris módon ír

– az általam is példaképnek választott írók nyomában –, látszólagos könnyedséggel, látszólagosan egyszerű mintakövetéssel. Szellemes a szürke bürokrácia nyelvén megszólaló *Atyaúr Isten* poénja is.

Mégis akkor a legjobb, amikor szépen és komolyan szerkesztett, amikor – egy kis intellektuális játékosággal együtt is – kijózanítóan fegyelmezett (*Úton és cipőkön*). Szerencsés, hogy felismeri és igen jól karikírozza a költőlet algoritmusait, a „felcserélhető” lányokkal és a „herpeszes múzsák csókjaitól” ihletett költőtársakkal. Fontos, hogy érti, sőt regisztrálja is a toposzokat, a tiszteletköröket, a köz-helyeket.

És örömteli, hogy ismeri a cím szövegtani funkcióit. A *Helyi érzéstelenítés* cím kordában tartja a könyvet, a versekben pedig a játékoság, a személyesség, az erre való ironikus önreflexió, a polgárpukkasztó momentumok oly gondosan adagoltak, hogy valóban helyi érzéstelenítésként működnek. Mellékhatások nélkül: a tehetséget nem tompítják el.

KÉPES GÁBOR

(*Orpheusz Kiadó, Budapest, 2010,*
76 oldal, 1800 Ft)

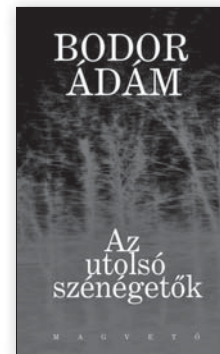
BODOR ÁDÁM: *Az utolsó szénégetők*

Vannak szerzők, akiknek alkotói temperáltságuknál fogva jól áll a kimondottan rövid forma, de általános tapasztalat, hogy a legtöbb prózaíró nem tud mit kezdeni a kis terjedelmű kihívásaival. Manapság divatos dolog a tárca műfajának újjáéledéséről beszélni, ez azonban sokszor inkább könyvszakmai PR-fogásnak tűnik, mintsem valós tendenciának, mert bár valóban nagyobb presztízs övezi e rövidpróza műveket, mint akár csak öt-tíz évvel ezelőtt, nagyszerű, húsba-vágó tárcákkal ritkán találkozhatunk. A műfaj magában hordozza a kisebb kaliber korlátait, az igazán jó tárca mégis az, amelyik novelisztikus súlyt képes adni a pár oldalas szövegnek. Ahhoz, hogy valódi szépirodalmi értékkel telítődjenek ezek a prózai nüanszok, legalább Bodor Ádámnak kell lennie a szerzőnek.

A *Simistra-körzet* és *Az érsek látogatása* ritkán megszólaló szerzője a jól ismert Bodor-univerzumot építi tovább. Pontosabban fogalmazva azt redukálja, annak folytatási lehetőségeit skicceli fel darabról darabra. Kihagyásos technikája szinte minden részletet homályban hagy, annyira szo-

ritkozik csupán, hogy egy lehetséges, de meg nem születő nagyobb prózai mű lényegi mozzanataira csupaszítja történeteit, takarékos mondatokkal felvázolja az erővonalakot, azok végigkövetése, továbbgondolása, az esetleges előzmények és a következmények (amelyek meg nem írtágukban is majdnem mindig valamely baljós hangulatot hordoznak) már a leírt történeten kívül esnek.

Az először 1978 és 1981 között az *Utunkban*, majd 2007 és 2010 között az *Élet és Irodalomban* megjelent tárcák gyűjteménye akár lehetne a régi, elfeledett írások pusztá köteté gereblyézése is; hogy ez mégsem így van, hogy mégis szép íveket kirajzol, egységes, külön bejáratú világot reprezentáló pró-

zakötetű szerveződik, az Bodor konzekvens, soha meg nem bicsakló, eredeti és stabil színvonalú írásművészetének köszönhető. *Az utolsó szénégetők* közege egy magára hagyott, izolált, időtlen tér, alakjai melankolikus, szomorú, frusztrált, unatkozó, mindenekelőtt pedig magányos figurák. Saját kisszerű köreiket róják, szívják egy szénszagú rezsim romlott levegőjét. Történeteiknél aligha lehet hétköznapiakat (ki)találni, és mindegyik részlet egy olyan élet apró mozaik-

darabkája, a múltból (mert a múltbéliség az időtlenség ellenére is jól észrevehetően kiviláglik) küldött anizs, amely titkolt bűnöktől, leppezett szenvedélyektől, megragadhatatlan szorongásoktól és letört vágyaktól válik fojtogató, nyugtalanító atmoszférájává. A szövegeket sok helyütt finoman átjárja a groteszk minősége, valahogy mégis belebújik a mondatok közé valami kesernyész derű, leheletnyi ironizáló humor. Ez a körülmény teszi a kissé komor írásokat mégis rendkívül élvezetessé, a darabok rövidsége pedig (igazodva a legújabb olvasói szokásokhoz) könnyen, praktikusán fogyaszthatóvá. Egy tárca: három megálló a villamoson.

A rövid terjedelem nagy veszélye az aránytévesztés. Itt nem regénynyi terjedelmű szerkezeteket kell mozgatni, nem fér bele egy felesleges bekezdés, mondat, sőt szó sem. Ha valahonnan kilóg egy jelző, egy csapásra tovatűnik a törékeny illúzió, minden más szövegnél könnyebben felüti a fejét a mesterkéeltség és a túlírás. Igazán jó tárcát írni tehát, a műfajjal kapcsolatos, még ma sem teljesen kikopott, fanyalgó vélekedések ellenére, valódi, komoly művészi teljesítmény, és Bodor hibátlanul teljesíti a műfaj iránt támasztható elvárásokat. A visszafogott, kevésből építkező, patikamérlegen kimért mondatokban mélységesen emberi tapasztalatok nyernek megfogalmazást, és

legyen mégoly távoli is tőlünk a Bodor-univerzum, e távoliságával egyfajta egzotikumot is magában hordozva, joggal érezhetjük, hogy az elbeszélő megfigyelései és a sajátjaink sokkal több ponton találkoznak, mintsem előre sejtettük volna.

FALVAI MÁTYÁS

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2010, 164 oldal, 2490 Ft*)

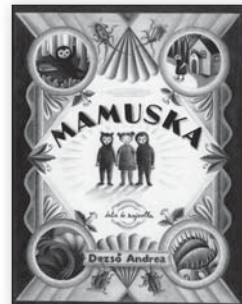
DEZSŐ ANDREA: *Mamuska*

Hát ez gyönyörű! Ez jutott először eszembe, amikor a könyvet kézbe vettem. A fekete-fehér egymást erősítő ragyogása, ugyanakkor finomsága, visszafogottsága kitűnő ízlésre vall. Mai korunkban, amikor a harsány, csupa (hamis) arany, csupa csillogás-villogás az igényesebb könyvvásárlót inkább elriasztja a vásárlástól, semmint pénzköltésre ingerli – ami nem jelenti azt, hogy a csilli-villi könyvek ne hoznának jól a konyhára, akkor is, ha többnyire silány, felszínes, hamis értékrend felé orientálnak, ami persze nem szempont a „könyvvaruláznál”; a kiadónak meg kell élnie, ezért az átlagfogyasztó kiszolgálása felé tolódik legtöbbször a kínálat – nos, mai tarka korunkban ritka az ilyen igazgyöngy. Egyszerre klasszikus és modern, és főleg friss – gondol-

tam, mielőtt még kinyitottam volna a könyvet. Olyan, amelyik bármely igényes könyvpiacon megállhatja a helyét. Mind a szöveg, mind a rajzok Dezső Andreáéi.

A rajzok nem szokványosak, miközben a műfaj minden sajátosságát rajtuk: finomak, a grafit szürkéjének számtalan árnyalatával. A kemény ceruzák általában vékonyabb vonalainak szürke, ezüstös színvilágát ellenpontoszza a puhább ceruzák feketéjének ragyogása. Az egy színre redukált képi világ mögött (már ha a feketét magát is színnek tekintem) mégis ott látom a valóság színes világát. A figurák egyszerre játékosak és komolyak, a vonalak pontosak és határozottak. Minden egyes kép, motívum biztos rajztudásról tanúskodik.

De nemcsak a rajzok visznek egy furcsa, titokzatos világba, hanem már az első rövid történet, emlékkép is. Egy visszaemlékezés valamire, aminek valóságalapja kétségtelen, hiszen árvíz volt, Mamuska is volt. A mesélő, egy kislány emlékezetében azonban a múlt megélt vagy megélni vélt történetei, képei másként jelennek meg, mint az édesanyáéban. És nincs jelentősége annak, hogy Mamuska egy hónappal az árvíz előtt halt meg, tehát az árvizet a kislány a valóságban nem

nézhetné a nagyanyjával. Mert Mamuska volt, mert Mamuska része volt az életének, s az is maradt, máig. Az emlékezet és képzelet megalkotja a maga saját világát. Miért is ne lehetne ez a világ éppoly valóságos, mint a hétköznapié, a ténylegesen megtörténteké?

Hiszen volt vagy lehetett kavicsdobálás a pinceablakon át, és a kő tényleg kavicsnyelven beszélt. Mert a tárgyaknak nyelvük van, csak értenünk kell rajta. És játszani lehet nem valóságos barátokkal, játszani, akár körben áll egy kislánykát is. És ki merné azt állítani, hogy Dadi és Jaji nem valóságosak? Hiszen ott vannak a képen! S ott az ajtó is, a titkos ajtó a falon, láthatjuk, le van rajzolva, beszéltnak rajta, ha kinyitják előttük, s jönnek

füttyszóra is, hogy együtt hintázzon velük ez a kis leány, ingnak előre-hátra, lábuk a fák fölött kalimpál, mert ők a legeslegjobb barátok, ők hárman.

És az is igaz, hogy van vőlegényvásár – miért is ne lehetne, ha egyszer menyasszonyvásár is van, vagy legalábbis eladó menyasszony! És Mamuska is vett magának vőlegényt, Miska nagypapát együtt választották ki. Hiába mondja anya, hogy akkor még nem is élt ez a kiscsi leány, de még anya sem, akkor